

152. löggjafarþing 2021–2022.

Þingskjal x — x. mál.

Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um matvæli nr. 93/1995 og lögum um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru nr. 22/1994 (lífræn framleiðsla).

Frá sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra.

I. KAFLI

Breyting á lögum um matvæli nr. 93/1995, með síðari breytingum.

1. gr.

Á eftir orðunum „Lög þessi taka til framleiðslu og dreifingar matvæla á öllum stigum“ í 1. mgr. 2. gr kemur: þ.m.t. lífrænnar framleiðslu.

2. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 4. gr. laganna:

- a. Við bætist nýr töluliður tölul. 1, svohljóðandi: Aðlögun að lífrænni framleiðslu er umbreyting frá framleiðslu sem ekki er lífræn (hefðbundin framleiðsla) til lífrænnar framleiðslu á tilteknu tímabili.
- b. Á eftir 14. tölul. kemur ný orðskýring, svohljóðandi: Lífræn framleiðsla og tengd vottun er notkun framleiðsluaðferða, þ.m.t. á aðlögunartímanum, á öllum stigum framleiðslu, vinnslu og dreifingar skv. reglugerð (ESB) 2018/848, sem ráðherra setur með heimild í 31. gr. a, þessara laga. (Aðrir töluliðir breytast til samræmis).

3. gr.

Við 6. gr. laganna bætist nýr stafliður, k-liður, svohljóðandi:

- k. lífrænni framleiðslu, að undanskildu markaðseftirliti.

4. gr.

Á eftir IV. A kafla kemur nýr kafli, IV. kafli B, **Lífræn framleiðsla**, með þremur nýjum greinum, 13. gr. g – 13. gr. i, svohljóðandi:

a. (13. gr. g.)

Óheimilt er að nota hvers kyns orð, orðmyndir, hugtök, myndir eða tákn sem vísa til lífrænnar framleiðslu á merkingum umbúða, í auglýsingaefni eða viðskiptaskjöllum nema framleiðslan uppfylli skilyrði í reglugerð um lífræna framleiðslu og hafi hlotið vottun til notkunar á vörumerki til lífrænnar framleiðslu frá lögbæru yfirvaldi eða vottunarstofu, sbr. 23. gr. laganna.

b. (13. gr. h.)

Um tíðni eftirlits með lífrænni framleiðslu gilda ákvæði reglugerðar sem ráðherra setur sbr. 1. mgr. 31. gr. a.

c. (13.gr. i)

Heimilt er að fella tímabundið úr gildi eða afturkalla vottorð um lífræna framleiðslu að hluta eða í heild þegar ekki er farið eftir ákvæðum reglugerða um lífræna framleiðslu og notkun framleiðsluaðferða sem ráðherra setur sbr. 1. mgr. 31. gr. a.

5. gr.

Nýr málslíður bætist við 7. mgr. 22. gr. laganna, svohljóðandi:

Um tíðni eftirlits með lífrænni vottun gilda ákvæði IV. kafla B.

6. gr.

Svofelldar breytingar verða á 31. gr. a:

- a. Á eftir orðunum „erfðabreytt matvæli og merkingar þeirra“ í 1. másl. 1. mgr. kemur: lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara.
- b. Á eftir 4. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi: Ráðherra er heimilt að innleiða með reglugerð reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2018/848 frá 30. maí 2018 um lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara og um niðurfellingu á reglugerð ráðsins (EB) nr. 834/2007.

II. KAFLI

Breyting á lögum um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru nr. 22/1994, með síðari breytingum.

7. gr.

Við 2. gr. bætist nýr málslíður svohljóðandi: Um lífræna framleiðslu fóðurs, áburðar og sáðvöru gilda ákvæði reglugerðar sem ráðherra setur.

8. gr.

Á eftir 7. tölul. 2. gr. a laganna kemur nýr tölulíður, svohljóðandi: Lífræn framleiðsla er notkun framleiðsluaðferða sem eru í samræmi við reglugerð sem ráðherra setur sbr. 8. mgr. 7. gr. þessara laga. (Aðrir tölulíðir breytast til samræmis).

9. gr.

Á eftir 5. gr. laganna kemur ný grein, 5. gr. a, svohljóðandi:

Óheimilt er að nota hvers kyns orð, orðmyndir, hugtök myndir eða tákn sem vísa til lífrænnar framleiðslu á merkingum umbúða, í auglýsingaefni eða viðskiptaskjölum nema framleiðslan uppfylli skilyrði lífrænt vottaðrar framleiðslu og hafi hlotið vottun þar um frá lögbæru yfirvaldi og tilnefndri vottunarstofur, sbr. j-lið 7. gr. laganna.

10. gr.

Svofelldar breytingar verða á 7. gr. laganna:

- a. Nýr málslíður bætist við 1. mgr. 7. gr., svohljóðandi: Um lífræna framleiðslu gilda ákvæði reglugerðar sem ráðherra setur þar um sbr. 1. mgr. 31. gr. a laga nr. 93/1995 um matvæli og 8. mgr. 7. gr. þessara laga.

- b. Ný málsgrein bætist við 7. gr., svohljóðandi: Ráðherra er heimilt að innleiða með reglugerð reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2018/848 frá 30. maí 2018 um lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara og um niðurfellingu á reglugerð ráðsins (EB) nr. 834/2007.

11. gr.

Á eftir 1. mgr. 9. gr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Heimilt er að fella tímabundið úr gildi eða afturkalla vottorð um lífræna framleiðslu að hluta eða í heild þegar ekki er farið eftir ákvæðum reglugerða um lífræna framleiðslu sem ráðherra setur sbr. 2. gr. þessara laga.

12. gr.

Við gildistöku falla úr gildi lög nr. 162/1994, um lífræna landbúnaðarframleiðslu.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Frumvarpið er samið í atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu. Í því eru lagðar til breytingar á lögum um matvæli, nr. 93/1995, með síðari breytingum og lögum um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru, nr. 22/1994, með síðari breytingum og að lög nr. 162/1994, um lífræna landbúnaðarframleiðslu verði felld úr gildi í heild sinni.

Meginmarkmið frumvarpsins er að innleiða í íslenskan rétt reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2018/848 frá 30. maí 2018 um lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara og um niðurfellingu á reglugerð ráðsins (EB) nr. 834/2007.

Reglugerð ráðsins (EB) nr. 834/2007 og afleiddar gerðir voru teknar upp í samninginn um Evrópska efnahagssvæðið (EES-samninginn) og innleiddar í íslenskan rétt. Reglugerðin féll úr gildi 31. desember 2021 og reglugerð (ESB) 2018/848 öðlaðist gildi 1. janúar 2022.

Lífræn framleiðsla lítur strangari kröfum og framleiðsluskilyrðum en hefðbundin framleiðsla matvæla. Lífræn ræktun byggir á frjósömum jarðvegi, lífrænum áburði, náttúrumlegum vörnum og banni við erfðatækni. Ríkar kröfur eru jafnframt gerðar varðandi búfé eins og t.a.m. aðbúnaður, rými dýra í húsum og kostur þeirra á útivist, fóður skal vera lífrænt. Óheimilt er að nota hormón og önnur vaxtarhvetjandi efni og notkun sýklalyfja er takmörkuð. Vottun lífrænnar framleiðslu er trygging fyrir bæði framleiðendur og neytendur um að farið sé að þeim ríku kröfum sem gerðar eru.

Með innleiðingu er stefnt að því að einfalda regluverk sem gildir um lífræna framleiðslu, styrkja eftirlitskerfi með framleiðslunni, stuðla að ábyrgri notkun orku og náttúruauðlinda, viðhalda líffræðilegri fjölbreytni og aukinni dýravelferð.

2. Tilfni og nauðsyn lagasetningar.

Tilfni lagasetningarinnar er innleiðing reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2018/848 frá 30. maí 2018 um lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara og um niðurfellingu á reglugerð ráðsins (EB) nr. 834/2007. Reglugerðin öðlaðist gildi í Evrópusambandinu 17. júní 2018 og kom til framkvæmdar frá og með 1. janúar 2022. Reglugerðin hefur ekki verið tekin upp í EES-samninginn en unnið er að undirbúningi ákvörðunar þar um á vettvangi EFTA-ríkjanna. Gert er ráð fyrir að sú ákvörðun muni liggja fyrir eigi síðar en 4. febrúar 2022. Þó að upptöku í EES-samninginn sé ekki lokið þykir engu

að síður afar brýnt að undirbúningi sé lokið með lagasetningu þessari svo að reglugerðin öðlist gildi eins fljótt og verða má svo að ekki verði mikil röskun á opinberu eftirliti með lífrænum afurðum og inn- og útflutningshagsmunum verði ekki stefnt í uppnám.

Núgildandi lög nr. 162/1994, um lífræna landbúnaðarframleiðslu, eru úrelt og ekki fullnægjandi lagastoð fyrir innleiðingu löggjafarinnar. Að auki haldast ákvæði reglugerðar (ESB) 2018/848 í hendur við ákvæði reglugerðar (ESB) 2017/625 um opinbert eftirlit sem innleidd voru í lög nr. 93/1995, um matvæli og lög nr. 22/1994, um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru. Þar af leiðandi er nauðsynlegt að gera þær breytingar sem lagðar eru til í frumvarpi þessu.

3. Meginefni frumvarpsins.

Meginefni frumvarpsins er eftirfarandi:

- Lagt er til að ákvæðum íslenskra laga verði breytt til samræmis við reglugerð (ESB) 2018/848 um lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara.
- Í I. kafla frumvarpsins eru lagðar til breytingar á lögum nr. 93/1995, um matvæli, í þeim tilgangi að lögin nái einnig yfir lífræna framleiðslu á öllum stigum framleiðslu og dreifingar. Er það gert þar sem lagt er til að núgildandi lög nr. 162/1994, um lífræna landbúnaðarframleiðslu verði felld úr gildi.
- Í samræmi við ákvæði reglugerðar (ESB) 2018/848 verði settar inn orðskýringar er varða lífræna framleiðslu og aðlögun að lífrænni framleiðslu.
- Í samræmi við ákvæði í reglugerð (ESB) 2018/848 er skert á því að óheimilt sé að nota hvers kyn orð og/eða tákn sem vísa til lífrænnar framleiðslu þegar ekki er fyrir hendi vottun um slíka heimild frá lögbæru yfirvaldi með það að markmiði að vernda bæði hagsmuni rekstraraðila sem og neytenda.
- Í frumvarpinu er lögð til breyting á ákvæði um opinbert eftirlit Matvælastofnunar þannig að það taki jafnframt til lífrænnar framleiðslu að undanskildu markaðseftirliti.
- Í frumvarpinu er lagður til nýr kafli er varðar lífræna framleiðslu. Ráðherra er veitt heimild til þessa setja reglugerð um tíðni eftirlits með lífrænni framleiðslu og er það gert þar sem kröfur um tíðni eftirlits með slíkri framleiðslu eru meiri en í almennu matvælaeftirliti. Þá er sett inn sérákvæði um að heimilt sé að fella tímabundið úr gildi eða afturkalla heimild framleiðanda til notkunar á merkingum um lífrænar vörur ef að í ljós kemur að framleiðandi fari ekki að þeim kröfum sem gerðar eru um lífræna framleiðslu.
- Í frumvarpinu er lögð til reglugerðarheimild þar sem ráðherra er veitt heimild til þess að innleiða reglugerð (ESB) 2018/848.
- Í II. kafla frumvarpsins eru lagðar til breytingar á lögum nr. 22/1994, um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru.
- Í frumvarpinu er lagðar til reglugerðarheimildir sem veita ráðherra heimild til þess að setja reglugerð um lífræna framleiðslu fóðurs, áburðar og sáðvöru og reglugerð til innleiðingar á reglugerð (ESB) 2018/848.
- Í frumvarpinu er lagt til að samskonar ákvæði og lagt er til í I. kafla, hvað varðar heimild til notkunar á orðum og/eða táknum sem og ákvæði um tímabundið brottfall eða afturköllun þegar ekki er farið að kröfum.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Frumvarpið hefur hvorki gefið sérstakt tilefni til að meta samræmi við stjórnarskrá lýðveldisins Íslands, nr. 33/1944, né aðrar alþjóðlegar skuldbindingar en á grundvelli EES-samningsins.

5. Samráð.

Frumvarpið var samið í atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu. Við undirbúning frumvarpsins var samráð haft við Matvælastofnun og vottunarstofuna Tún. Frumvarpið með greinargerð var birt í samráðsgátt stjórnvalda 25. janúar 2022 og var veittur frestur til að koma umsögnum á framfæri til 8. febrúar 2022. X umsagnir bárust.

6. Mat á áhrifum.

Frumvarpið felur í sér tillögur að efnisbreytingum á gildandi rétti sem nauðsynlegar þykja til innleiðingar á reglugerð (ESB) 2018/848 um lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara og miðar jafnframt að því að einfalda regluverk.

Frumvarpið hefur áhrif á rekstraraðila í lífrænni landbúnaðarframleiðslu sem getur falið í sér kostnaðarauka vegna breytinga sem gera þarf á aðbúnaði og húsakynnum. Verði frumvarpið óbreytt að lögum er gert ráð fyrir óverulegum kostnaði Matvælastofnunar sem rúmast innan fjárheimilda stofnunarinnar. Áhrifin á afkomu ríkissjóðs verða óbreytt sem áður.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í greininni eru lagt til að víkka gildissvið 1. mgr. 2. gr. laga um matvæli, nr. 93/1995, í þeim tilgangi að lögini taki einnig til lífrænnar framleiðslu. Eins og rakið er í greinargerð eru núgildandi lög nr. 162/1994, um lífræna landbúnaðarframleiðslu úrelt og að auki ekki talin veita fullnægjandi lagastoð fyrir innleiðingu á reglugerð (ESB) 2018/848. Ákvæði reglugerðar (ESB) 2018/848 eru að auki nátengd ákvæðum reglugerðar (ESB) 2017/625 um opinbert eftirlit sem innleidd hafa verið í lög um matvæli. Breytingunni er ætlað að einfalda regluverkið með því að sameina ákvæði um lífræna framleiðslu við matvælalöggjöfina.

Um 2. gr.

Í greininni eru lagðar til tvær nýjar orðskýringar við 4. gr. laganna sem hafa þýðingu fyrir ákvæði frumvarpsins um lífræna framleiðslu.

Skilgreining á annars vegar *aðlögun að lífrænni framleiðslu* og hins vegar *lífræn framleiðsla* byggja á hugtökum sem skilgreind eru í reglugerð (ESB) 2018/848 en þau hafa fram til þessa ekki verið skilgreind sérstaklega í lögum.

Um 3. gr.

Í greininni er lagt er til að opinbert eftirlit Matvælastofnunar nái til lífrænnar framleiðslu, að undanskildu markaðseftirliti en það verður áfram í höndum heilbrigðisnefnda sveitarfélaga. Sambærilegt ákvæði er að finna í lögum nr. 162/1994, um lífræna landbúnaðarframleiðslu, sem með frumvarpi þessu er lagt til að felld verði úr gildi sbr. 12. gr. frumvarpsins.

Um 4. gr.

Í greininni er lagt til að bætt verði við nýjum kafla, **kafla IV. B**, með þremur nýjum greinum, sem beri heitið Lífræn framleiðsla.

Í fyrsta lagi er lagt til að óheimilt sé að nota hvers kyns orð, orðmyndir, hugtök, myndir eða tákn sem vísa til lífrænnar framleiðslu á merkingum umbúða, í auglýsingaefni eða

viðskiptaskjölum nema framleiðslan uppfylli skilyrði í reglugerð um lífræna framleiðslu og hafi hlotið vottun þar um frá lögbæru yfirvaldi eða tilnefndri vottunarstofu sbr. 23. gr. laganna. Breytingin er í samræmi við ákvæði reglugerðar (ESB) 2018/848 og er lögð til svo hafið sé yfir allan vafa hvernig nota megir orðið „lífrænt“ og eru hagsmunir neytenda og framleiðenda lífrænna afurða þar hafðir að leiðarljósi.

Í öðru lagi er lagt til að ráðherra hafi heimild til að kveða á um í reglugerð um tíðni eftirlits með lífrænni framleiðslu en um hana gilda ákvæði reglugerðar sem ráðherra setur sbr. 6. mgr. 31. gr. a laganna (5. gr. frumvarpsins). Kröfur um tíðni eftirlits með lífrænni framleiðslu eru meiri en í almennu matvælaeftirliti því er lagt til sérákvæði um tíðni eftirlits hvað varðar lífræna framleiðslu og heimild ráðherra til þess að útfæra það nánar í reglugerð. Ákvæðið er sett til samræmis við ákvæði reglugerðar (ESB) 2018/848.

Í þriðja lagi er kveðið á um heimilt sé að fella tímabundið úr gildi eða afturkalla vottorð um lífræna framleiðslu ef ekki er farið eftir ákvæðum reglugerðar um lífræna framleiðslu og notkun framleiðsluaðferða sem ráðherra setur sbr. 6. mgr. 31. gr. a laganna (5. gr. frumvarpsins). Ákvæðið er sett til samræmis við ákvæði reglugerðar (ESB) 2018/848.

Um 5. gr.

Í greininni er lagt til að um tíðni eftirlits með lífrænni vottun gildi ákvæði IV. kafla B laganna. Í 7. mgr. 22. gr. er mælt um tíðni opinbers eftirlits.

Um 6. gr.

Í greininni er bætt við heimild ráðherra í lögum um matvæli til þess að innleiðareglugerð um lífræna framleiðslu (ESB) 2018/848, sbr. ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. X/2022 frá 4. febrúar 2022.

Um 8. gr.

Í greininni er lagt til að nýr málslíður bætist við 2. gr. Með breytingunni verður ráðherra heimilt að setja reglugerð um lífræna framleiðslu fódurs, áburðar og sáðvöru.

Um 9. gr.

Í greininni er lagt til að hugtakið *lífræn framleiðsla* sé skilgreint sem notkun framleiðsluaðferða sem eru í samræmi við reglugerð sem ráðherra setur sbr. 8. mgr. 7. gr. frumvarpsins.

Um 10. gr.

Í greininni er lagt til að óheimilt verði að nota orðið lífrænt á merkingum umbúða, í auglýsingaefni eða viðskiptaskjölum nema framleiðslan uppfylli skilyrði vottaðrar framleiðslu og hafi hlotið vottun þar um frá lögbæru yfirvaldi og tilnefndri vottunarstofu, sbr. j-lið 7. gr. frumvarpsins. Ákvæðið er til samræmis við þá breytingu sem lögð er til í 4. gr. þessa frumvarps og ákvæði reglugerðar (ESB) 2018/848 og þykir nauðsynlegt í ljósi þess að nokkuð er um að framleiðendur merki vörur sínar sem lífrænar án þess að hafa tilskilda vottun.

Um 11. gr.

Í greininni er lagt til að heimilt sé að fella tímabundið úr gildi eða afturkalla vottorð um lífræna framleiðslu ef ekki er farið eftir ákvæðum reglugerðar um lífræna framleiðslu og notkun framleiðsluaðferða sem ráðherra setur sbr. 2. gr. laganna.

Greinin þarfnast ekki skýringar.

Um 12. gr.